

ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

[...] Γεννημένος το 1797 σ' ένα χωριό κοντά στο Λιδωρίκι, ο Μακρυγιάννης στάθηκε ένας από τους κύριους παράγοντες της Επανάστασης· γενναίος, αποφασιστικός, ανδραγάθησε σε διάφορες μάχες και έφτασε ως το βαθμό του στρατηγού. Όπως όλοι σχεδόν οι ηγέτες της Επανάστασης, ήταν αναλφάβητος· αλλά στο τέλος του Αγώνα, διορισμένος από τον Καποδίστρια χιλίαρχος, αισθάνεται την ανάγκη να ιστορήσει ό,τι είδε και έπραξε, και τριάντα δύο χρονών κάθεται και μαθαίνει γράμματα, και αρχίζει να γράφει με το χέρι του, χωρίς ορθογραφία, χωρίς καν στίξη, τα *Απομνημονεύματά* του, που εξακολουθεί να τα συμπληρώνει ως τις παραμονές του θανάτου του. Ο λόγος του είναι ολότελα λαϊκός, δίχως ίχνος λόγιας επίδρασης, με τη ζωντάνια της προφορικής ομιλίας και με τη θέρμη ενός ανθρώπου που δεν είναι μονάχα αυτόπτης αλλά και πρωταγωνιστής των γεγονότων που ιστορεί. Το ζωηρά προσωπικό αυτό ύφος ταιριάζει απόλυτα με την έντονη και ιδιόρρυθμη προσωπικότητά του, που αγανακτεί και αντιτάσσεται σε κάθε πράξη αυθαιρεσίας ή συμβιβαστικού καιροσκοπισμού. Τα *Απομνημονεύματα* είναι η πιο έγκυρη αποτύπωση του ήθους των αγωνιστών του Εικοσιένα· είναι συνάμα και το μοναδικό ίσως κείμενο που δίνει, σε τόσο συνθετική μορφή, ανόθευτη τη λαϊκή γλώσσα. Το έργο έμεινε ανέκδοτο· αλλά και πάλι, όταν το 1907 το εκδίδει για πρώτη φορά ο Γιάννης Βλαχογιάννης, δεν κινεί την προσοχή των λογίων· μόνο τα τελευταία προπολεμικά χρόνια η νεώτερη λογοτεχνική γενιά γοητεύεται από τον ανόθευτο λόγο του στρατηγού και ζητεί να διδαχτεί από το ύφος του, από αυτόν τον «αγράμματο δάσκαλο» όπως τον ονόμασε ο Σεφέρης.

Λίνος Πολίτης, *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1998 (9η έκδ.), 169-170.

Νόημα

Ο Μακρυγιάννης μας εξηγεί για ποιους λόγους έμαθε γράμματα σε προχωρημένη ηλικία. Δεν μπορεί, λέει, να μείνει άπραγος και αδιάφορος μπροστά στην αδικία που υπάρχει στην κοινωνία. Γι' αυτό μαθαίνει γράμματα, για να μπορεί να γράφει και να διαλαλεί σ' όλο τον κόσμο την αδικία που τον πνίγει. Όταν ο Μακρυγιάννης ήταν παιδί, δεν είχε τη δυνατότητα να σπουδάσει, αλλά ήταν αναγκασμένος να κάνει πολλές δουλειές για να βοηθήσει τη φτωχή οικογένειά του. Έπειτα, αγωνίστηκε κι αυτός για την απελευθέρωση της πατρίδας του. Βέβαια υπεύθυνος για την απελευθέρωση της πατρίδας του από τους Τούρκους ήταν ο Θεός.

Στη συνέχεια ο συγγραφέας αναφέρει ότι πολλοί μορφωμένοι άνδρες, Έλληνες και ξένοι, έχουν γράψει διάφορα πράγματα για την Ελλάδα. Ωστόσο, ο ίδιος αποφάσισε να γράψει κάτι για την πατρίδα του, θέλοντας και μ' αυτό τον τρόπο να συνεισφέρει και να βοηθήσει την Ελλάδα. Πιστεύει ακράδαντα ότι η πατρίδα ανήκει σ' όλους τους πολίτες, πλούσιους και φτωχούς, μορφωμένους και αμόρφωτους, πολιτικούς και στρατιωτικούς. Δεν έχει κανέναν το δικαίωμα να λέει «εγώ», αλλά πρέπει όλοι να λένε «εμείς», διότι όλοι μαζί αγωνίστηκαν και συνεργάστηκαν για το καλό της πατρίδας τους. Πάνω απ' όλα τίθεται το «εμείς» επειδή οι δημιουργίες και τα επιτεύγματα είναι αποτέλεσμα κοινής και συλλογικής εργασίας.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να επιβιώσει και να μεγαλουργήσει μια χώρα είναι, σύμφωνα με το Μακρυγιάννη, οι πολίτες της να μάθουν γράμματα. Ο ίδιος έγραψε μόνο την αλήθεια για να δουν οι Έλληνες ότι πρέπει να αγωνίζονται για υψηλά ιδανικά, όπως είναι η πατρίδα, η θρησκεία και η κοινωνία. Έτσι, οι επερχόμενες γενιές θα δουν το έργο και τις θυσίες των προγόνων τους, θα παραδειγματιστούν από τους αγώνες τους για ελευθερία και θα θελήσουν να τους μιμηθούν.

Δομή

- 1η Ενότητα: «1829..... οπού κάθομαι άνεργος». Πληροφορίες για το συγγραφέα. (αυτοπαρουσίαση)
- 2η Ενότητα: «Αφού λοιπόν..... πολύτιμες στιγμές εις αυτά». Οι λόγοι που ώθησαν το Μακρυγιάννη να γράψει τα «Απομνημονεύματά» του.
- 3η Ενότητα: «Αφού όμως έλαβα.....όθεν διατάχτηκα». Διαβεβαίωση για την εντιμότητα και την αξιοπιστία του συγγραφέα.
- 4η Ενότητα: «Η πατρίδα του κάθε ανθρώπου..... όχι ένας». Τα ιδεώδη του πατριωτισμού και της συλλογικότητας.
- 5η Ενότητα: «Οι άρχοντές μας..... παραλυσία του κόσμου». Τα πάθη της πατρίδας από τη συμφεροντολογική στάση των παλιών αγωνιστών ως κίνητρο για τη συγγραφή του έργου»
- 6η Ενότητα: «Όλα αυτά..... και τα παιδιά μου». Διαβεβαίωση για την αλήθεια των γεγονότων που θα καταγραφούν.

ΘΕΜΑ

Οι αρχικές προθέσεις του Μακρυγιάννη και η προσπάθειά του να πείσει τους αναγνώστες του για την αξιοπιστία του έργου του.

Η απελευθέρωση της πατρίδας είναι έργο του συνόλου και όχι ατομική υπόθεση. «Είμαστε στο εμείς» και όχι στο «εγώ».

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Ο Μακρυγιάννης αποφασίζει να μάθει γράμματα σε μεγάλη ηλικία, για να υπηρετήσει και μ' αυτό τον τρόπο την πατρίδα του. Προηγουμένως είχε αγωνιστεί για την ελευθερία της πατρίδας του, πολεμώντας με γενναιότητα και ανδρεία. Τώρα όμως που η Ελλάδα έχει αποκτήσει την ελευθερία της, ο Μακρυγιάννης θεωρεί χρέος του να την υπηρετήσει και στον πνευματικό τομέα. Αποφασίζει, λοιπόν, να γράψει με σκοπό να φανερώσει σ' όλους το δίκαιο και να χτυπήσει την αδικία. Επίσης, μαθαίνει γράμματα, επειδή θεωρεί ότι ο πνευματικός αγώνας για την πατρίδα ανήκει σ' όλους, και όχι μόνο στους μορφωμένους. Είναι καθήκον όλων των ανθρώπων να συνεισφέρουν στην πατρίδα τους και να αγωνίζονται γι' αυτήν με κάθε τρόπο.

Στο απόσπασμα αυτό δηλώνει με κάθε τρόπο πως το έργο του είναι αξιόπιστο επικαλούμενος τη δική του τιμιότητα, την κοινωνική και αγωνιστική του συμπεριφορά. Δεσμεύεται για την ειλικρίνειά του προβάλλοντας την πίστη του στις αξίες της πατρίδας και της θρησκείας και επικαλείται την ισότητα των πολιτών απέναντι σ' αυτές τις αξίες. Τέλος, ο Μακρυγιάννης θέλει να φανερώσει την αλήθεια, μιαν αλήθεια που πρέπει να γνωρίζουν οι επερχόμενες γενιές, για να παραδειγματιστούν από τους αγώνες και τις θυσίες των προγόνων τους και να θελήσουν να τους μιμηθούν.

Τι σημαίνει η φράση «είμαστε στο εμείς και όχι στο εγώ»;

Η φράση του Μακρυγιάννη «είμαστε στο εμείς και όχι στο εγώ» είναι πρωταρχικής σημασίας μέσα στο κείμενο. Αυτό που προσπαθεί να επιτύχει ο συγγραφέας είναι να κάνει τους Έλληνες να συνειδητοποιήσουν ότι ο αγώνας για την πατρίδα, είτε είναι σε καιρό πολέμου είτε σε καιρό ειρήνης, είναι ένας αγώνας κοινός και συλλογικός. Όλοι μαζί ενωμένοι πρέπει να αγωνιστούν για το καλό και την ευημερία της πατρίδας τους. Το «εγώ» παύει να υπάρχει, ενώ αυτό που έχει σημασία είναι το «εμείς», η γνήσια και ισότιμη συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων. Μ' αυτό τον τρόπο μπορεί να καταπολεμηθεί ο εγωισμός και η φιλαρχία, η αγάπη δηλαδή της εξουσίας, που αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα και σοβαρότερα ελαττώματα του ελληνικού λαού. Εξάλλου δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πολλές φορές το ελληνικό έθνος οδηγήθηκε σε εμφύλιες διαμάχες και συγκρούσεις, εξαιτίας ακριβώς αυτής της μανίας για απόκτηση της εξουσίας.

Η «γυμνή αλήθεια»

Ο Μακρυγιάννης δεν κατέχει την τέχνη του λόγου, με την οποία μπορεί κάποιος να παραπλανήσει, να γοητεύσει, να ξεγελάσει αλλά τα λίγα γράμματα που ξέρει τον υποχρεώνουν, σχεδόν, να πει την αλήθεια. Έτσι, θα την πει γυμνή, χωρίς στολίδια, χωρίς σκοπιμότητες, απαλλαγμένη από υστεροβουλία, χωρίς να συγκαλύπτει ή να παραλείπει γεγονότα.

Χαρακτηρισμός του συγγραφέα

Μέσα από τα γραφόμενά του, καταλαβαίνουμε πως ο Μακρυγιάννης ήταν άνθρωπος σεμνός, τίμιος, απλός και ταπεινός, άνθρωπος που τον διακρίνει η αυτογνωσία και η ειλικρίνεια. Είναι αυθόρμητος και έντιμος, τον χαρακτηρίζει η παρρησία και η τόλμη αφού για να πει την αλήθεια δε διστάζει να φανερώσει πράγματα δυσάρεστα και να στηλιτεύσει τη συμπεριφορά πολύ σημαντικών προσώπων.

Η συμπεριφορά των παλιών αγωνιστών

Ο Μακρυγιάννης αναφέρεται με πολύ καυστικό τρόπο στη συμπεριφορά πολλών παλιών αγωνιστών, των οποίων οι πράξεις χαρακτηρίζονται από ιδιοτέλεια. Έτσι, όταν αυτοί απόκτησαν εξουσία, αντί να φροντίσουν το κοινό καλό, φρόντισαν μόνο να αυξήσουν τη δύναμη και τον πλούτο τους. Στηλιτεύει, λοιπόν, την απληστία τους και τους κατηγορεί ως υπαίτιους για τα πάθη της πατρίδας.

ΓΛΩΣΣΑ

Λαϊκή, δημοτική, ιδιότυπη, ζωντανή και πηγαία. Χαρακτηριστικά της η λιτότητα και η παρατακτική σύνδεση.